OECD MULTILINGUAL SUMMARIES

Education at a Glance: OECD Indicators - 2004 Edition

Summary in Greek

Μια ματιά στην Εκπαίδευση: Δείκτες του ΟΟΣΑ - Έκδοση 2004

Περίληψη στα ελληνικά

Οι μεταβαλλόμενες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες προσέδωσαν στην εκπαίδευση κεντρικό ρόλο όσον αφορά στην επιτυχία των ατόμων και των εθνών. Το ανθρώπινο κεφάλαιο θεωρείται από καιρό βασικός παράγοντας για την καταπολέμηση της ανεργίας και των χαμηλών μισθών, όμως σήμερα υπάρχουν ισχυρά στοιχεία που καταδεικνύουν τη σχέση του με ένα ευρύ φάσμα μη οικονομικών ωφελημάτων όπως η βελτίωση της υγείας και η ευρύτερη αίσθηση ευεξίας.

Τα οφέλη από την εκπαίδευση αποτέλεσαν την κινητήρια δύναμη για τη μεγαλύτερη συμμετοχή των ατόμων όλων των ηλικιών, από τη νηπιακή έως την προχωρημένη ώριμη ηλικία, σε ένα διευρυνόμενο φάσμα δραστηριοτήτων μάθησης. Η αύξηση και η προϊούσα πολυμορφία της ζήτησης για μάθηση δημιουργούν μια νέα πρόκληση στο πλαίσιο της οποίας οι κυβερνήσεις καλούνται να διασφαλίσουν ότι οι παρεχόμενες ευκαιρίες μάθησης ανταποκρίνονται με αποτελεσματικότητα κόστους στις πραγματικές και δυναμικές ανάγκες.

Η έκδοση του 2004 *Μια ματιά στην Εκπαίδευση – Δείκτες του ΟΟΣΑ* παρέχει μια πλούσια, συγκρίσιμη και ενημερωμένη συλλογή δεικτών για την απόδοση των εκπαιδευτικών συστημάτων που αντιπροσωπεύουν την ομοφωνία της επαγγελματικής σκέψης όσον αφορά στην αξιολόγηση της σημερινής κατάστασης της εκπαίδευσης σε διεθνές επίπεδο. Οι δείκτες παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τους ανθρώπινους και τους χρηματοοικονομικούς πόρους που επενδύονται στην εκπαίδευση, τον τρόπο λειτουργίας και εξέλιξης των συστημάτων εκπαίδευσης και μάθησης, και την απόδοση των επενδύσεων στην εκπαίδευση. Τα κύρια ευρήματα της έκδοσης αυτής είναι τα ακόλουθα:

Διάρκεια της εκπαίδευσης στις χώρες του ΟΟΣΑ

- Με βάση τη διάρκεια των σημερινών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, το μέσο **επίπεδο εκπαίδευσης του ενήλικου πληθυσμού** στις χώρες του ΟΟΣΑ αντιστοιχεί στα 11,8 χρόνια. Στις 18 χώρες που ταξινομούνται σε θέση υψηλότερη από το μέσο όρο του ΟΟΣΑ, η μέση διάρκεια της σχολικής εκπαίδευσης κυμαίνεται από 11,8 έως 13,8 χρόνια. Στις υπόλοιπες 12 χώρες τα χρονικά όρια είναι ευρύτερα και υπερβαίνουν τα τέσσερα έτη κυμαινόμενα από τη μικρότερη διάρκεια των 7,4 χρόνων έως τα 11,8 χρόνια (Πίνακας Α1.1).

Βασικά προσόντα για την επιτυχή είσοδο στην αγορά εργασίας

- Σε 17 από τις 20 χώρες του ΟΟΣΑ που διαθέτουν συγκρίσιμα στοιχεία ο λόγος των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην τυπική ηλικία αποφοίτησης προς τον πληθυσμό υπερβαίνει το 70%. Στη Γερμανία, τη Δανία, την Ελβετία, την Ιαπωνία και την Πολωνία το ποσοστό αποφοίτησης ισούται με ή υπερβαίνει το 90%. Η σημερινή πρόκληση έγκειται στην παροχή μέριμνας, ούτως ώστε να περιοριστεί ο ενδεχόμενος κίνδυνος κοινωνικού αποκλεισμού του υπόλοιπου 10% (Πίνακας Α2.1).
- Από τη σύγκριση μεταξύ των επιπέδων εκπαίδευσης των ηλικιακών ομάδων 25-34 ετών και 45-54 ετών προκύπτει ότι ο αριθμός των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αυξάνεται σε όλες σχεδόν τις χώρες του ΟΟΣΑ και μάλιστα με γρήγορο ρυθμό σε ορισμένες από αυτές. Συγκεκριμένα, στα δύο τρίτα των χωρών το ποσοστό κυμαίνεται από 70 έως 95% για τη νεότερη γενιά. Πολλές χώρες που στο παρελθόν εμφάνιζαν χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης σημειώνουν σημαντική πρόοδο (Πίνακας Α2.2).

Προσόντα σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

- Σε 17 χώρες του ΟΟΣΑ που διαθέτουν συγκρίσιμα στοιχεία, κατά μέσο όρο 32% των ατόμων στην τυπική ηλικία αποφοίτησης **ολοκληρώνουν σήμερα την τριτοβάθμια εκπαίδευση τύπου Α** η οποία περιλαμβάνει πανεπιστήμια και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα που προσφέρουν παρόμοιους τίτλους σπουδών. Το ποσοστό αυτό κυμαίνεται από λιγότερο του 20% στην Αυστρία, τη Γερμανία, την Ελβετία και την Τσεχία έως πάνω από 40% στην Αυστραλία, την Ισλανδία, την Πολωνία και τη Φινλανδία (Πίνακας Α3.1).
- Τα στοιχεία για τα επίπεδα εκπαίδευσης καταδεικνύουν την αύξηση του ποσοστού του ενήλικου πληθυσμού του ΟΟΣΑ που διαθέτει τίτλους σπουδών της **τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**. Εντούτοις η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στις σημαντικές αυξήσεις του ποσοστού αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ένα σχετικά μικρό αριθμό χωρών (Πίνακας Α3.4).

- Κατά μέσο όρο το ένα τρίτο των φοιτητών στις χώρες του ΟΟΣΑ **εγκαταλείπουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση** χωρίς να αποκτήσουν το πρώτο τους πτυχίο (Πίνακας Α3.2).
- Κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ περίπου το ένα τρίτο των **αποφοίτων** που αποκτούν πανεπιστημιακό ή ισότιμο τίτλο σπουδών προέρχεται από τα τμήματα των κοινωνικών επιστημών, της διοίκησης επιχειρήσεων ή της νομικής. Οι δεύτεροι πιο δημοφιλείς **κλάδοι σπουδών** σχετίζονται με τις επιστήμες (μηχανική, μεταποίηση και οικοδομές, επιστήμες της ζωής, φυσικές επιστήμες και γεωργία, μαθηματικά και πληροφορική, χωρίς να περιλαμβάνεται η υγεία και η πρόνοια) από όπου αποφοιτά ένας στους τέσσερις φοιτητές κατά μέσο όρο (Πίνακας Α4.1).
- Στις ανθρωπιστικές επιστήμες, τις τέχνες, την παιδαγωγική, την υγεία και την πρόνοια πάνω από τα δύο τρίτα των **αποφοίτων** πανεπιστημιακού ή ισότιμου εκπαιδευτικού ιδρύματος στις χώρες του ΟΟΣΑ είναι **γυναίκες**. Εντούτοις λιγότερο από το ένα τρίτο των αποφοίτων στον κλάδο των μαθηματικών και της πληροφορικής και λιγότερο από το ένα πέμπτο των αποφοίτων στη μηχανική, τη μεταποίηση και τις οικοδομές είναι γυναίκες (Πίνακας Α4.2).
- Τα **ποσοστά αποφοίτησης των γυναικών** από το πανεπιστήμιο ή από ισότιμο εκπαιδευτικό ίδρυμα ισούται με ή υπερβαίνει τα ποσοστά των ανδρών στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ, αλλά το ποσοστό των ανδρών που θα αποκτήσει δίπλωμα ερευνητή υψηλού επιπέδου, για παράδειγμα διδακτορικό δίπλωμα, ενδέχεται να είναι υψηλότερο από των γυναικών (Πίνακας Α4.2).

Η ποιότητα των αποτελεσμάτων της μάθησης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

- Κατόπιν σύγκρισης εννέα χωρών, οι τέσσερις (Ελλάδα, Ισλανδία, Ουγγαρία και Σλοβενία) κατέγραψαν στατιστικά σημαντική αύξηση των μέσων επιδόσεων **των μαθητών της Δ' τάξης Δημοτικού στον αναγνωστικό αλφαβητισμό** κατά την περίοδο 1991-2001. Η αύξηση αυτή κυμαίνεται από τις 16 μονάδες στην Ουγγαρία έως τις 41 μονάδες στην Ελλάδα. Αντίθετα οι επιδόσεις των μαθητών στη Σουηδία για την ίδια περίοδο μειώθηκαν από 513 μονάδες το 1991 σε 498 μονάδες το 2001 (Πίνακας Α5.1).
- Στην Ουγγαρία η βελτίωση των **επιδόσεων των άριστων μαθητών** ώθησε προς τα πάνω τη μέση επίδοση. Αντίθετα στη Σουηδία η μείωση των επιδόσεων των άριστων μαθητών συνέβαλε στην πτώση της μέσης επίδοσης των Σουηδών μαθητών (Πίνακας Α5.1).
- Το 1991 τα **κορίτσια υπερακόντισαν** τα αγόρια σε εννέα χώρες. Το 2001 ενώ τα κορίτσια εξακολουθούσαν να έχουν καλύτερες επιδόσεις από τα αγόρια στις περισσότερες χώρες, οι αξιόλογες διαφορές στις επιδόσεις των δύο φύλων εξανεμίστηκαν στην Ιταλία και την Ισλανδία (Πίνακας Α5.2).

Η ποιότητα των αποτελεσμάτων της μάθησης προς το τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

- Κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ, το 10% των **δεκαπεντάχρονων** κατέδειξε **δεξιότητες αλφαβητισμού επιπέδου 5.** Οι μαθητές που φτάνουν στο επίπεδο αυτό έχουν την ικανότητα να αξιολογούν την πληροφορία και να διατυπώνουν υποθέσεις, να επικαλούνται εξειδικευμένες γνώσεις και να επεξεργάζονται έννοιες που μπορεί

να είναι απροσδόκητες. Εντούτοις το εκατοστιαίο αυτό ποσοστό ποικίλλει από 19% στη Νέα Ζηλανδία και τη Φινλανδία έως κάτω του 1% στο Μεξικό. Κατά μέσο όρο το 12% των δεκαπεντάχρονων απέκτησαν μόνο τις **βασικότερες δεξιότητες αλφαβητισμού του επιπέδου 1** και ένα επιπλέον 6% ταξινομείται χαμηλότερα (Πίνακας Α6.1).

- **Οι δεκαπεντάχρονοι** στην Ιαπωνία παρουσιάζουν την υψηλότερη μέση βαθμολογία στο **μαθηματικό αλφαβητισμό**, αν και η βαθμολογία τους δεν μπορεί να διακριθεί στατιστικά από αυτή των μαθητών στις άλλες δύο χώρες με τις υψηλότερες επιδόσεις, δηλαδή την Κορέα και τη Νέα Ζηλανδία. Όσον αφορά τον **αλφαβητισμό στις επιστήμες** οι μαθητές στην Ιαπωνία και την Κορέα εμφανίζουν την υψηλότερη μέση απόδοση (Πίνακες Α7.1 και Α7.2).
- Παρά τις μεγάλες διαφορές στη μέση απόδοση μεταξύ των χωρών, η **απόκλιση στις επιδόσεις μεταξύ των δεκαπεντάχρονων στο εσωτερικό της κάθε χώρας** είναι πολλές φορές μεγαλύτερη. Εντούτοις οι μεγάλες ανομοιότητες στις επιδόσεις δεν αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση, ούτως ώστε μια χώρα να επιτύχει υψηλές συνολικές επιδόσεις. Αντίθετα πέντε από τις χώρες με τις μικρότερες αποκλίσεις στις επιδόσεις στη βαθμολογική κλίμακα μαθηματικού αλφαβητισμού, συγκεκριμένα ο Καναδάς, η Κορέα, η Ιαπωνία, η Ισλανδία και η Φινλανδία, καταγράφουν επιδόσεις που είναι σημαντικά υψηλότερες από το μέσο όρο του ΟΟΣΑ, και τέσσερις από αυτές, ο Καναδάς, η Κορέα, η Ιαπωνία και η Φινλανδία κατατάσσονται μεταξύ των έξι χωρών με τις καλύτερες επιδόσεις στα μαθηματικά (Πίνακας Α7.1).

Διαφορές στα αποτελέσματα μάθησης μεταξύ των δύο φύλων και στάσεις των μαθητών

- Στην Δ' τάξη του Δημοτικού τα κορίτσια κατά μέσο όρο υπερακοντίζουν τα αγόρια στον αναγνωστικό αλφαβητισμό. Στη δε ηλικία των 15 ετών η **διαφορά μεταξύ των δύο φύλων** όσον αφορά στην ανάγνωση τείνει να είναι μεγάλη (Πίνακες Α9.2 και Α9.3).
- Στα μαθηματικά οι επιδόσεις των δεκαπεντάχρονων αγοριών τείνουν να είναι κάπως καλύτερες από των κοριτσιών στις περισσότερες χώρες. Στις επιστήμες οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων είναι λιγότερο έντονες και ανομοιόμορφες (Πίνακας Α9.2).
- Στην **αγωγή του πολίτη** οι διαφορές μεταξύ των δεκατετράχρονων αγοριών και των δεκατετράχρονων κοριτσιών είναι λίγες (Πίνακας Α9.4).
- Οι γυναίκες φαίνεται ότι έχουν υψηλότερες **επαγγελματικές προσδοκίες** από τους άνδρες, αλλά οι αποκλίσεις στις προσδοκίες των δύο φύλων ποικίλλουν σημαντικά μεταξύ των χωρών (Πίνακας Α9.1).
- Σε περίπου τις μισές χώρες, οι γυναίκες προτιμούν τη **συνεργατική μάθηση,** ενώ στις περισσότερες χώρες οι άνδρες τείνουν να προτιμούν την **ανταγωνιστική μάθηση** (Πίνακας Α9.5β).

Συμμετοχή και ενασχόληση των μαθητών με το σχολείο

- Κατά μέσο όρο σχεδόν ένα τέταρτο των **δεκαπεντάχρονων δεν αισθάνεται ότι είναι μέλος του σχολείου**, και ένας στους πέντε κατά μέσο όρο ανέφερε πρόσφατα ότι απουσιάζει από κάποια μαθήματα, ότι δεν προσέρχεται εγκαίρως ή ότι δεν παρακολουθεί τακτικά το σχολείο (Γράφημα Α8.1).

- Οι μαθητές στην Αυστρία, την Ελβετία και τη Σουηδία ανέφεραν ότι **αισθάνονται** σε μεγάλο βαθμό **ότι είναι μέλη του σχολείου**, ενώ το αίσθημα αυτό των μαθητών στο Βέλγιο, την Ιαπωνία, την Κορέα, την Πολωνία και την Τσεχία ήταν κάτω του μέσου όρου (Πίνακας Α8.1).
- Στις περισσότερες χώρες η επικράτηση των μαθητών που δεν **αισθάνονται ότι είναι μέλη** του σχολείου διαφέρει σημαντικά από το ένα σχολικό ίδρυμα σε άλλο, ενώ η **απόκλιση μεταξύ των σχολείων** όσον αφορά στη συμμετοχή των μαθητών ήταν ακόμα μεγαλύτερη (Δείκτης Α8).
- Σε επίπεδο μαθητών η **σχέση μεταξύ συμμετοχής των μαθητών και του αισθήματος ότι είναι μέλη του σχολείου** είναι μικρή γεγονός που υποδεικνύει ότι μολονότι πολλοί μαθητές δεν αισθάνονται ότι ανήκουν στο σχολείο, παρόλα αυτά παρακολουθούν τακτικά τα μαθήματα και αντιστρόφως (Γράφημα Α8.3).
- Αντίθετα σε επίπεδο σχολικού ιδρύματος **το αίσθημα ότι ανήκουν στο σχολείο και η συμμετοχή** των μαθητών τείνουν να συμβαδίζουν και σχετίζονται στενά με τη **σχολικές επιδόσεις** υποδεικνύοντας ότι τα σχολεία στα οποία ο βαθμός ενασχόλησης είναι υψηλός τείνουν να έχουν επίσης υψηλά επίπεδα ακαδημαϊκών επιδόσεων (Γράφημα Α8.3).
- Πιο συγκεκριμένα, η ανάλυση αποκαλύπτει ότι πολλοί μαθητές, παρά τις συγκριτικά υψηλές ακαδημαϊκές επιδόσεις τους, εξακολουθούν να αναφέρουν ότι δεν αισθάνονται μέλη του σχολείου (Γράφημα Α8.4).

Τα οφέλη στην απασχόληση από την εκπαίδευση

- **Οι συντελεστές απασχόλησης** αυξάνονται παράλληλα με το επίπεδο εκπαίδευσης στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ. Με ελάχιστες εξαιρέσεις, ο συντελεστής απασχόλησης των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι αισθητά υψηλότερος από αυτόν των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας. Όσον αφορά στους άνδρες η απόκλιση είναι ιδιαίτερα μεγάλη μεταξύ των αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και αυτών που δεν απέκτησαν ισότιμο τίτλο σπουδών (Πίνακας Α10.1α).
- Ο **συντελεστής απασχόλησης των γυναικών** μη αποφοίτων της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα χαμηλός. Οι συντελεστές απασχόλησης των γυναικών που ολοκλήρωσαν την τριτοβάθμια εκπαίδευση τύπου Α υπερβαίνουν το 75% σε όλες εκτός από τέσσερις χώρες, αλλά παραμένουν χαμηλότεροι από των ανδρών σε όλες τις χώρες (Πίνακας Α10.1α).
- Η **διαφορά μεταξύ των φύλων ως προς τους δείκτες απασχόλησης** μειώνεται με την αύξηση του επιπέδου εκπαίδευσης. Η απόκλιση ανέρχεται στις 23 εκατοστιαίες μονάδες μεταξύ των ατόμων που δεν ακολούθησαν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στις 11 μονάδες μεταξύ εκείνων με το υψηλότερο επίπεδο σπουδών (Πίνακας Α10.1α).

Τα οφέλη στις αποδοχές των ατόμων

- **Η εκπαίδευση και οι αποδοχές** συνδέονται θετικά. Σε πολλές χώρες η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποτελεί σημείο καμπής πέρα από το οποίο η επιπρόσθετη εκπαίδευση επιβραβεύεται με μια ιδιαίτερα αξιόλογη αμοιβή. Σε όλες τις χώρες οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν ουσιαστικά υψηλότερες

απολαβές από τους απόφοιτους της ανώτερης δευτεροβάθμιας. Οι μισθολογικές διαφορές που διαπιστώνονται μεταξύ των αποφοίτων της τριτοβάθμιας και της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι γενικά εντονότερες από αυτές μεταξύ των αποφοίτων της ανώτερης και της κατώτερης δευτεροβάθμιας ή άλλης χαμηλότερης βαθμίδας (Πίνακας Α11.1α).

- **Οι αποδοχές των ατόμων χωρίς ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** τείνουν να κυμαίνονται από 60 έως 90% των αποδοχών των αποφοίτων της εκπαιδευτικής αυτής βαθμίδας (Πίνακας Α11.1α).
- **Οι γυναίκες εξακολουθούν να λαμβάνουν χαμηλότερες αποδοχές από τους άνδρες** με το ίδιο επίπεδο εκπαίδευσης (Πίνακας Α11.1β).

Εκπαίδευση, παραγωγικότητα της εργασίας και οικονομική μεγέθυνση

- Πρόσφατες αναλύσεις για το **ανθρώπινο κεφάλαιο** σε 14 οικονομίες μέλη του ΟΟΣΑ με βάση τη βαθμολογία στον αλφαβητισμό υποδεικνύουν σημαντική θετική **επίδραση στην ανάπτυξη** (Δείκτης Α12).
- Η αύξηση του **αποθέματος του ανθρώπινου κεφαλαίου** αυξάνει την παραγωγικότητα της εργασίας και παράλληλα λειτουργεί ως κινητήρια δύναμη της τεχνολογικής προόδου (Δείκτης Α12).
- Η άνοδος της **παραγωγικότητας της εργασίας** αντιπροσώπευε τουλάχιστον το μισό της **αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ** στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ κατά την περίοδο 1990-2000 (Γράφημα Α12.1).
- Στις χώρες του ΟΟΣΑ γενικά εκτιμάται ότι εάν το μέσο μορφωτικό επίπεδο αυξηθεί κατά ένα χρόνο, τότε θα αυξηθεί το επίπεδο της κατά κεφαλήν παραγωγής κατά 3 έως 6% (Δείκτης Α12).

Οι χρηματοοικονομικοί πόροι που επενδύονται στην εκπαίδευση

Δαπάνες ανά μαθητή

- Οι χώρες μέλη του ΟΟΣΑ **δαπανούν** 4.819 δολάρια ΗΠΑ **ανά μαθητή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης**, 6.688 δολάρια ΗΠΑ **ανά μαθητή της δευτεροβάθμιας** και 12.319 δολάρια ΗΠΑ ανά μαθητή της τριτοβάθμιας. Όμως οι μέσες αυτές τιμές αποκρύπτουν τις μεγάλες αποκλίσεις στις δαπάνες μεταξύ των χωρών. Γενικά, όπως αντικατοπτρίζεται από τον απλό μέσο όρο κατά μήκος όλων των χωρών του ΟΟΣΑ, οι δαπάνες των χωρών ανά μαθητή της τριτοβάθμιας βαθμίδας είναι 2,2 φορές υψηλότερες από τις δαπάνες για τον μαθητή της πρωτοβάθμιας (Πίνακας Β1.1).
- Εξαιρουμένων των δραστηριοτήτων για την έρευνα και την ανάπτυξη, **οι δαπάνες που διατίθενται στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** αντιπροσωπεύουν κατά μέσο όρο τα 7.203 δολάρια ΗΠΑ και κυμαίνονται από 4.000 δολάρια ΗΠΑ ή λιγότερο στην Ελλάδα, το Μεξικό, την Πολωνία και την Τουρκία έως πάνω από 8.000 δολάρια ΗΠΑ στην Αυστραλία, το Βέλγιο, τη Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ιρλανδία, την Ολλανδία και τη Σουηδία (Πίνακας Β1.1).

- Σε ορισμένες χώρες του ΟΟΣΑ οι χαμηλές ετήσιες δαπάνες ανά φοιτητή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εξακολουθούν να μεταφράζονται σε υψηλό **συνολικό κόστος ανά φοιτητή της τριτοβάθμιας βαθμίδας,** επειδή οι φοιτητές φοιτούν στη βαθμίδα αυτή για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα (Πίνακας Β1.3).
- Οι χαμηλότερες δαπάνες δεν εξισώνονται αυτόματα με τη χαμηλότερη **ποιότητα των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών**. Η Αυστραλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία, η Κορέα και η Φινλανδία με μέτριες δαπάνες στην εκπαίδευση ανά μαθητή της πρωτοβάθμιας και της κατώτερης δευτεροβάθμιας βαθμίδας ταξινομούνται μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ με τις υψηλότερες επιδόσεις των δεκαπεντάχρονων μαθητών σε βασικά μαθήματα (Δείκτες Α6 και Β1).
- Υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των χρηματικών ποσών που επενδύονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και του αριθμού των φοιτητών που εγγράφεται σε αυτήν τη βαθμίδα. Κατά μέσο όρο μεταξύ των 24 χωρών του ΟΟΣΑ για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, 24% των συνολικών δαπανών για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα κατανέμεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ μόνο 14% των μαθητών εγγράφεται σε αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης (Πίνακας Β1.4).
- **Οι δαπάνες** ανά μαθητή της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξήθηκαν κατά 29% ή περισσότερο **μεταξύ του 1995 και του 2001** στην Αυστραλία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, την Ισπανία, την Πολωνία, την Πορτογαλία και την Τουρκία. Σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης οι δαπάνες για την εκπαίδευση δε συμβάδιζαν πάντοτε με την ταχεία αύξηση των εγγραφών (Πίνακας Β1.5).
- Σε επτά από τις 22 χώρες του ΟΟΣΑ για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, οι **δαπάνες για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά φοιτητή της τριτοβάθμιας βαθμίδας,** εκφραζόμενες σε δολάρια ΗΠΑ, μειώθηκαν **μεταξύ του 1995 και του 2001**, ενώ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ αυξήθηκε κατά την ίδια περίοδο (Πίνακας Β1.6).

Το μερίδιο του εθνικού εισοδήματος που επενδύεται στην εκπαίδευση

- Οι χώρες του ΟΟΣΑ δαπανούν 6,2% του συλλογικού τους ΑΕΠ για τα εκπαιδευτικά τους ιδρύματα (Πίνακας Β2.1α).
- Σε 17 από τις 18 χώρες του ΟΟΣΑ για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, **οι δημόσιες και οι ιδιωτικές δαπάνες για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα** αυξήθηκαν κατά περισσότερο από 5% σε πραγματικούς όρους **μεταξύ του 1995 και του 2001**. Εντούτοις, σε αντίθεση με τις τάσεις που εκδηλώθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του ’90, οι αυξήσεις στις δαπάνες για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα έτειναν να είναι χαμηλότερες από την αύξηση του εθνικού εισοδήματος (Πίνακες Β2.1α και Β2.2).
- Οι Ηνωμένες Πολιτείες, ο Καναδάς και η Κορέα δαπανούν περισσότερο από το 2% του ΑΕΠ τους για την **τριτοβάθμια εκπαίδευση** (Πίνακας Β2.1β).

Δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης

- **Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα εξακολουθούν να χρηματοδοτούνται κυρίως από το δημόσιο τομέα.** Πιο συγκεκριμένα, το 88% όλων των χρηματοδοτικών πόρων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων προέρχεται απευθείας από το δημόσιο τομέα. Εντούτοις η **ιδιωτική χρηματοδότηση** είναι σημαντική στην Κορέα (όπου αντιπροσωπεύει το 43% των συνολικών δαπανών), τις Ηνωμένες Πολιτείες (όπου πλησιάζει το ένα τρίτο

των συνολικών δαπανών), την Αυστραλία και την Ιαπωνία (όπου ανέρχεται σχεδόν στο ένα τέταρτο των συνολικών δαπανών) (Πίνακας Β3.1).

- Σε ορισμένες χώρες του ΟΟΣΑ **το κράτος καταβάλλει το μεγαλύτερο μέρος του κόστους για την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση**, αλλά αφήνει τη διεύθυνση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων των βαθμίδων αυτών στον ιδιωτικό τομέα. Κατά αυτόν τον τρόπο παρέχεται ένα ευρύ φάσμα ευκαιριών μάθησης χωρίς να δημιουργούνται εμπόδια στη συμμετοχή των μαθητών που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα (Πίνακες Β3.2α και Β3.3).
- Τα **τριτοβάθμια ιδρύματα** τείνουν να χρηματοδοτούνται περισσότερο από **ιδιωτικούς φορείς** απ'ό,τι τα ιδρύματα της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το μερίδιο του ιδιωτικού τομέα κυμαίνεται από κάτω του 4% στη Δανία, την Ελλάδα, τη Νορβηγία και τη Φινλανδία έως πάνω από τα τρία τέταρτα στην Κορέα, αλλά περιλαμβάνει ιδιωτικές πληρωμές που επιδοτούνται από το δημόσιο τομέα (Πίνακας Β3.2β).
- Στο ένα τρίτο των χωρών (Αυστραλία, Βέλγιο, Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένες Πολιτείες, Καναδάς, Κορέα, Ολλανδία, Ουγγαρία και Σουηδία) το μερίδιο των **δαπανών για τα τριτοβάθμια ιδρύματα που καταβάλλεται από φορείς του ιδιωτικού τομέα εκτός των νοικοκυριών** ανέρχεται ή υπερβαίνει το 10% (Πίνακας Β3.2β).
- Σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες η τάση στην αναλογία δημόσιων και ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση είναι μικτή˙ ορισμένες χώρες τείνουν προς τις δημόσιες δαπάνες και άλλες προς τις ιδιωτικές. Στις περισσότερες περιπτώσεις η τάση προς τις ιδιωτικές δαπάνες δεν οδήγησε σε μείωση του πραγματικού επιπέδου των δαπανών από το δημόσιο τομέα (Πίνακες Β2.2, Β3.2β και Β3.2β).

Το μερίδιο του κρατικού προϋπολογισμού που απαιτεί η εκπαίδευση

- **Κατά μέσο όρο οι χώρες του ΟΟΣΑ αφιερώνουν 12,7% των συνολικών δημόσιων δαπανών στην εκπαίδευση**. Εντούτοις οι τιμές ανά χώρα κυμαίνονται από κάτω του 10% στη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, τη Σλοβακία και την Τσεχία έως 24% στο Μεξικό (Πίνακας Β4.1).
- **Η δημόσια χρηματοδότηση της εκπαίδευσης** αποτελεί κοινωνική προτεραιότητα ακόμα και στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ όπου η κρατική παρέμβαση σε άλλους τομείς είναι περιορισμένη (Πίνακας Β4.1).
- **Οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση έτειναν να αυξάνονται γρηγορότερα από τις συνολικές δημόσιες δαπάνες**, αλλά με χαμηλότερο ρυθμό από το ΑΕΠ. Οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών δημόσιων δαπανών σημείωσε ταχύτερη αύξηση κατά την περίοδο 1995-2001 στη Δανία, το Μεξικό και τη Σουηδία (Πίνακας Β4.1).

Ύψος και φύση της κρατικής επιδότησης των νοικοκυριών

- **Οι επιδοτήσεις των μαθητών και των νοικοκυριών από το δημόσιο τομέα** είναι εμφανείς κυρίως σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Πίνακες Β5.1 και Β5.2).
- Το 17% κατά μέσο όρο των **δημόσιων δαπανών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση** αφιερώνεται **στη στήριξη των μαθητών, των νοικοκυριών και άλλων φορέων του**

ιδιωτικού τομέα. Στην Αυστραλία, τη Δανία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Νέα Ζηλανδία, τη Νορβηγία και τη Σουηδία οι κρατικές επιδοτήσεις αντιπροσωπεύουν περίπου το 30% ή περισσότερο του δημόσιου προϋπολογισμού για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (Πίνακας Β5.2).

- **Οι επιδοτήσεις** είναι γενικά πιο εμφανείς στα εκπαιδευτικά συστήματα όπου οι μαθητές καταβάλλουν τουλάχιστον ένα τμήμα του κόστους της εκπαίδευσής τους (Δείκτης Β5).
- **Τα συστήματα επιδοτούμενων σπουδαστικών δανείων** συνήθως λειτουργούν σε χώρες όπου τα επίπεδα συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι υψηλά. Στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ οι δικαιούχοι κρατικών επιδοτήσεων έχουν μεγάλη ευχέρεια αναφορικά με τον τρόπο που θα ξοδέψουν την επιδότηση. Σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ που υπέβαλαν σχετικές εκθέσεις, τα ποσά των επιδοτήσεων δαπανούνται κυρίως έξω από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ενώ μία στις τρεις από αυτές τις χώρες αναφέρει ότι ξοδεύονται αποκλειστικά εκτός των ιδρυμάτων (Πίνακας Β5.2).

Κατανομή της χρηματοδότησης

- Κατά μέσο όρο ένα τέταρτο των δαπανών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση διατίθεται σε προγράμματα **έρευνας και ανάπτυξης των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων**. Οι σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ όσον αφορά στην έμφαση που δίνεται στην έρευνα και την ανάπτυξη των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων εξηγεί εν μέρει τις μεγάλες διαφορές στις δαπάνες ανά φοιτητή της βαθμίδας αυτής (Πίνακας Β6.1).
- Όσον αφορά τις χαμηλότερες βαθμίδες εκπαίδευσης, οι **τρέχουσες δαπάνες** αντιπροσωπεύουν το 92% κατά μέσο όρο των συνολικών δαπανών στις χώρες του ΟΟΣΑ. Σε όλες εκτός από τέσσερις χώρες του ΟΟΣΑ το 70% ή περισσότερο των τρεχουσών δαπανών που διατίθεται σε αυτές τις εκπαιδευτικές βαθμίδες δαπανάται σε **μισθούς προσωπικού** (Πίνακας Β6.3).

Πρόσβαση στην εκπαίδευση, συμμετοχή και πρόοδος

Προσδοκώμενα χρόνια εκπαίδευσης

- Σε 24 από 27 χώρες του ΟΟΣΑ τα **άτομα συμμετέχουν στην τυπική εκπαίδευση** από 16 έως 20 χρόνια κατά μέσο όρο. Η διακύμανση μεταξύ των χωρών προέρχεται κυρίως από τις διαφορές στις εγγραφές στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Πίνακας Γ1.1).
- **Η προσδόκιμη διάρκεια σχολικής φοίτησης** αυξήθηκε κατά την περίοδο 1995-2002 σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ που υπέβαλαν συγκρίσιμα στοιχεία (Πίνακας Γ1.1).
- Σε μισές από τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ πάνω από το 70% των **παιδιών ηλικίας μεταξύ τριών και τεσσάρων χρονών** είναι γραμμένα σε προγράμματα είτε προσχολικής είτε πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στην άλλη άκρη, ένας δεκαεφτάχρονος αναμένεται να αφιερώσει 2,7 χρόνια κατά μέσο όρο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Πίνακας Γ1.2).

- Στην πλειονότητα των χωρών του ΟΟΣΑ **η εκπαίδευση των γυναικών αναμένεται να διαρκέσει 0,7 χρόνια περισσότερο**, κατά μέσο όρο, από την αντίστοιχη των ανδρών (Πίνακας Γ1.1).

Εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

- Σήμερα ένας στους δύο νέους στις χώρες του ΟΟΣΑ θα **εισαχθεί στο πανεπιστήμιο ή σε πρόγραμμα ισότιμου ιδρύματος** κατά τη διάρκεια της ζωής του (Πίνακας Γ2.1).
- Κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ **ένας δεκαεφτάχρονος ενδέχεται να εγγραφεί σε προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διάρκειας 2,7 χρόνων** εκ των οποίων τα 2,0 χρόνια θα είναι πλήρους φοίτησης. Στις Ηνωμένες Πολιτείες την Κορέα και τη Φινλανδία οι φοιτητές αναμένεται να ακολουθήσουν εκπαιδευτικά προγράμματα πλήρους και μερικής φοίτησης διάρκειας περίπου τεσσάρων χρόνων (Πίνακας Γ2.2).
- Με εξαίρεση την Αυστρία και τη Γαλλία, **η συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση** αυξήθηκε σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ **κατά την περίοδο 1995-2002** (Πίνακας Γ2.2).
- **Η πλειοψηφία των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι γραμμένοι σε δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα**, αλλά στο Βέλγιο, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιαπωνία, την Κορέα και την Ολλανδία οι περισσότεροι φοιτητές είναι γραμμένοι σε ιδρύματα υπό ιδιωτική διεύθυνση (Πίνακας Γ2.3).

Διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

- **Το 2002 1,90 εκατομμύρια φοιτητές ήταν γραμμένοι σε εκπαιδευτικά ιδρύματα άλλης χώρας από τη χώρα καταγωγής τους** εντός των χωρών μελών και των εταίρων του ΟΟΣΑ που υπέβαλαν εκθέσεις στην έκδοση αυτή. Ο αριθμός αυτός μεταφράζεται σε αύξηση της τάξης του 15% στη συνολική κινητικότητα των φοιτητών σε σχέση με το προηγούμενο έτος (Πίνακας Γ3.6).
- Πέντε χώρες (Αυστραλία, Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες) υποδέχονται το 73% σχεδόν του συνόλου των **αλλοδαπών φοιτητών που σπουδάζουν στις χώρες του ΟΟΣΑ** (Γράφημα Γ3.2).
- Σε απόλυτους αριθμούς, έξι χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, συγκεκριμένα η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ιαπωνία, η Κορέα και η Τουρκία, αποτελούν τις **κύριες χώρες προέλευσης αλλοδαπών φοιτητών που φοιτούν στις χώρες μέλη** και στις χώρες εταίρους του ΟΟΣΑ. **Μεταξύ των εταίρων του ΟΟΣΑ**, η Κίνα και οι χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας είναι οι **κύριες χώρες προέλευσης αλλοδαπών φοιτητών** που φοιτούν στις χώρες μέλη και στις χώρες εταίρους του ΟΟΣΑ (Πίνακας Γ3.2).
- Σε αναλογία με τις συνολικές εγγραφές στην τριτοβάθμια βαθμίδα μιας χώρας, το **εκατοστιαίο ποσοστό των αλλοδαπών φοιτητών που έχουν γραφτεί στις χώρες του ΟΟΣΑ** κυμαίνεται από κάτω του 1% έως σχεδόν 18% στην Αυστραλία και την Ελβετία. Αναλογικά προς το μέγεθός τους, η Αυστραλία, η Αυστρία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελβετία και το Ηνωμένο Βασίλειο φιλοξενούν τους περισσότερους αλλοδαπούς φοιτητές, όταν μετρούνται ως εκατοστιαίο ποσοστό των εγγραφών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Πίνακας Γ3.1).

- Στην Ελβετία, την Ισπανία και την Φινλανδία, περισσότεροι από ένας στους έξι αλλοδαπούς φοιτητές έχουν γραφτεί σε προγράμματα προηγμένης έρευνας υψηλού θεωρητικού προσανατολισμού (Πίνακας Γ3.4).
- Όσον αφορά στους **κλάδους σπουδών** το 30% ή περισσότερο των **αλλοδαπών φοιτητών** έχουν επιλέξει τις επιστήμες ή τη μηχανική στην Αυστραλία, τη Γερμανία, την Ελβετία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Σουηδία και τη Φινλανδία (Πίνακας Γ3.5).

Μετάβαση από την εκπαίδευση στην εργασία

- Κατά μέσο όρο, **ένας νέος ηλικίας 15 χρονών αναμένεται να παραμείνει στην τυπική εκπαίδευση για λίγο λιγότερο από έξι και μισό χρόνια**. Σε 17 από τις 28 υπό μελέτη χώρες η περίοδος αυτή κυμαίνεται από σχεδόν έξι έως εφτά και μισό χρόνια (Πίνακας Γ4.1α).
- Επιπρόσθετα με τα προσδοκώμενα χρόνια στην εκπαίδευση, ένας νέος ηλικίας 15 χρονών αναμένεται να παραμείνει σε μια εργασία για τα 6,4 από τα 15 επόμενα χρόνια, να είναι άνεργος για συνολικά 0,8 χρόνια και να απέχει από την αγορά εργασίας για 1,3 χρόνια. Η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ των χωρών έγκειται στη μέση διάρκεια της ανεργίας (Πίνακας Γ4.1α).
- **Σε 23 από 27 χώρες του ΟΟΣΑ οι γυναίκες ηλικίας 20-24 χρονών που σπουδάζουν είναι περισσότερες από τους άνδρες**. Οι άνδρες της ηλικιακής αυτής ομάδας είναι πιθανότερο να εργάζονται. Το εκατοστιαίο ποσοστό των νέων ηλικίας 20-24 χρονών που δε σπουδάζουν κυμαίνεται από 50 έως 70% στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ (Πίνακας Γ4.2α).
- Σε ορισμένες χώρες η εργασία έπεται κατά κύριο λόγο της εκπαίδευσης, ενώ σε άλλες χώρες η εκπαίδευση και η εργασία λαμβάνουν χώρα ταυτόχρονα. **Τα προγράμματα εργασίας-σπουδών**, που απαντώνται σχετικά συχνά στις ευρωπαϊκές χώρες, προσφέρουν διαρθρωμένη επαγγελματική εκπαίδευση που οδηγεί σε αναγνωρισμένους επαγγελματικούς τίτλους σπουδών. Σε άλλες χώρες η αρχική εκπαίδευση και η εργασία σπάνια σχετίζονται (Γράφημα Γ4.4).
- Το **ποσοστό των νέων ηλικίας 20-24 χρονών που δε σπουδάζουν** και που δεν έχουν ακολουθήσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι λιγότερο από 10% σε μόνο οχτώ από 27 χώρες του ΟΟΣΑ. Σε 11 χώρες η τρωτή αυτή ομάδα αποτελεί το 10 έως 18% της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας και υπερβαίνει το 20% στις υπόλοιπες οχτώ χώρες του ΟΟΣΑ (Πίνακας Γ5.1).
- Το εκατοστιαίο ποσοστό των ανδρών ηλικίας 20-24 χρονών που εντάσσονται στην τρωτή αυτή ομάδα είναι υψηλότερο από αυτό των γυναικών σε 19 από 27 χώρες, κυρίως στην Ελλάδα, την Ισλανδία, την Ισπανία, την Ιταλία και την Πορτογαλία.. Η Δανία, το Λουξεμβούργο και η Τουρκία εμφανίζουν εντονότερα την αντίθετη τάση (Πίνακας Γ5.1).

Το περιβάλλον μάθησης και η οργάνωση των σχολείων

Χρόνος διδασκαλίας των μαθητών

- Οι μαθητές από τα 7 έως τα 14 τους χρόνια συγκεντρώνουν κατά μέσο όρο 6.868 **ώρες διδασκαλίας** εκ των οποίων 1.576 ώρες στην ηλικία μεταξύ των 7-8 ετών,

2.510 ώρες μεταξύ των 9-11 ετών και 2.782 ώρες μεταξύ των 12-14 ετών (Πίνακας Δ1.1).

- Στις χώρες του ΟΟΣΑ το ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων για τους μαθητές ηλικίας 7-8 ετών περιλαμβάνει κατά μέσο όρο 752 ετήσιες **ώρες διδασκαλίας υποχρεωτικών μαθημάτων** και 788 ετήσιες **ώρες διδασκαλίας μαθημάτων κατευθύνσεων**. Το πρόγραμμα για τους μαθητές ηλικίας 9-11 ετών περιλαμβάνει σχεδόν 50 επιπλέον ώρες διδασκαλίας ετησίως σε σύγκριση με τις ώρες των μαθητών ηλικίας 7-8 ετών, ενώ το πρόγραμμα των μαθητών ηλικίας 12-14 ετών περιλαμβάνει σχεδόν 100 επιπλέον ώρες ετησίως από αυτές των μαθητών ηλικίας 9-11 ετών. Εντούτοις, οι αριθμοί αυτοί ποικίλλουν σημαντικά από χώρα σε χώρα (Πίνακας Δ1.1).

- **Η διδασκαλία της ανάγνωσης και της γραφής, των μαθηματικών και των επιστημών** καταλαμβάνει σχεδόν το μισό του υποχρεωτικού προγράμματος για τους μαθητές ηλικίας 9-11 ετών και το 41% για τους μαθητές 12-14 ετών. Οι χώρες εμφανίζουν επίσης μεγάλη απόκλιση στο εκατοστιαίο ποσοστό του σχολικού προγράμματος που απευθύνεται σε μαθητές ηλικίας 9-11 ετών και περιλαμβάνει την ανάγνωση και τη γραφή ως υποχρεωτικό μάθημα. Το ποσοστό αυτό κυμαίνεται από 12% του προγράμματος στην Πορτογαλία έως 31% στη Σλοβακία (Πίνακας Δ1.2).

Κριτήρια εισαγωγής στα σχολεία της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

- Σύμφωνα με εκθέσεις επιθεώρησης του 2002 από διευθυντές σχολείων, οι ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών αποτελούν το πιο κοινό **κριτήριο για την εισαγωγή στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση**, μολονότι υπάρχουν πολλές διαφορές μεταξύ των χωρών. Περισσότερο από το 80% των μαθητών στη Νορβηγία, την Ουγγαρία και τη Φιλανδία φοιτά σε σχολεία όπου οι ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών αποτελούν πάντοτε κριτήριο εισαγωγής, ενώ στην Ισπανία το ποσοστό αυτό είναι μικρότερο από 10% (Πίνακας Δ5.1).

- Οι άλλες πιο κοινές προϋποθέσεις **εισαγωγής** είναι η ανάγκη και το ενδιαφέρον των μαθητών για το πρόγραμμα, καθώς και ο τόπος κατοικίας τους σε συγκεκριμένη περιοχή (Πίνακας Δ5.1).

- Το κυριότερο κριτήριο για την **ομαδοποίηση των μαθητών** είναι η επιλογή ενός συγκεκριμένου μαθήματος ή προγράμματος από τον ίδιο το μαθητή. Κατά μέσο όρο περίπου το 73% των μαθητών φοιτούν σε σχολεία όπου χρησιμοποιείται πάντα αυτό το κριτήριο ομαδοποίησης. Αντίθετα στο Μεξικό σχεδόν οι μισοί μαθητές φοιτούν σε σχολεία όπου το κριτήριο αυτό δεν αποτελεί πρακτική. Η ομαδοποίηση των μαθητών, ούτως ώστε να διασφαλιστεί ότι η τάξη περιέχει ένα κράμα ικανοτήτων, αποτελεί το δεύτερο κοινό κριτήριο εισαγωγής. Το τρίτο κριτήριο είναι η ομαδοποίηση συνομηλίκων μαθητών (Πίνακας Δ5.3).

- Τα κριτήρια εισαγωγής και ομαδοποίησης των μαθητών στα σχολεία της Ιρλανδίας, της Ιταλίας, της Ουγγαρίας και της φλαμανδικής κοινότητας του Βελγίου γενικά είναι πιο επιλεκτικά σε σύγκριση με το διεθνή μέσο όρο. Αντίθετα στην Ισπανία και τη Σουηδία τα κριτήρια εισαγωγής είναι λιγότερο επιλεκτικά από το διεθνή μέσο όρο, ενώ τα κριτήρια επιλεκτικής ομαδοποίησης χρησιμοποιούνται λιγότερο συχνά (Γράφημα Δ5.3).

Μέγεθος της σχολικής τάξης και αναλογία μαθητή-διδάσκοντος

- Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση οι **σχολικές τάξεις περιλαμβάνουν κατά μέσο όρο** 22 μαθητές. Όμως ο αριθμός των μαθητών ανά τάξη ποικίλλει από χώρα σε χώρα κυμαινόμενος από 36 μαθητές στην Κορέα έως λιγότερο από το μισό του αριθμού αυτού στην Ελλάδα, την Ισλανδία και το Λουξεμβούργο (Πίνακας Δ2.1).
- Ο **αριθμός των μαθητών ανά τάξη** αυξάνεται κατά δύο μαθητές κατά μέσο όρο μεταξύ της πρωτοβάθμιας και της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά η αναλογία μαθητών προς το διδακτικό προσωπικό μειώνεται στις υψηλότερες εκπαιδευτικές βαθμίδες λόγω των περισσότερων ωρών διδασκαλίας (Πίνακας Δ2.1).
- **Το απασχολούμενο διδακτικό και μη διδακτικό προσωπικό** στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κυμαίνεται από λιγότερο από 81 άτομα ανά 1.000 μαθητές στην Ιαπωνία, την Κορέα και το Μεξικό έως 119 άτομα ή περισσότερο ανά 1.000 μαθητές στη Γαλλία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ισλανδία, την Ιταλία και την Ουγγαρία (Πίνακας Δ2.3).

Μισθοί των εκπαιδευτικών

- Οι **μισθοί των εκπαιδευτικών** της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που βρίσκονται **στη μέση της σταδιοδρομίας τους** κυμαίνονται από λιγότερο από 10.000 δολάρια ΗΠΑ στη Σλοβακία έως πάνω από 40.000 δολάρια ΗΠΑ στην Αυστραλία, τη Γερμανία, την Ελβετία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ιαπωνία, την Κορέα και τη Σκωτία (Πίνακας Δ3.1).
- Κατά μέσο όρο οι **μισθοί των εκπαιδευτικών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά διδακτική ώρα** υπερβαίνουν αυτούς των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας κατά περίπου 40%, μολονότι η διαφορά είναι χαμηλότερη από 5% στις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Νέα Ζηλανδία και την Τουρκία και ανέρχεται στο 82% στην Ισπανία, όπου η διαφορά στις ώρες διδασκαλίας μεταξύ της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι η μεγαλύτερη (Πίνακας Δ3.1).
- **Οι μισθοί στην κορυφή της εκπαιδευτικής ιεραρχίας** είναι κατά μέσο όρο 70% υψηλότεροι από τους αρχικούς μισθούς των νέων εκπαιδευτικών, τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μολονότι το ποσοστό αυτό ποικίλλει από χώρα σε χώρα κυρίως σύμφωνα με τα χρόνια προϋπηρεσίας που απαιτούνται για να αναρριχηθεί ένας εκπαιδευτικός στην ιεραρχία. Για παράδειγμα στην Κορέα οι μισθοί στην κορυφή της ιεραρχίας είναι περίπου τρεις φορές υψηλότεροι των αρχικών μισθών, αλλά χρειάζονται 37 χρόνια για να φτάσει ένας εκπαιδευτικός στην κορυφή (Πίνακας Δ3.1).
- **Οι μισθοί των εκπαιδευτικών αυξήθηκαν σε πραγματικούς όρους κατά την περίοδο 1996-2002 σε σχεδόν όλες τις χώρες**, οι δε μεγαλύτερες αυξήσεις σημειώθηκαν στο Μεξικό και την Ουγγαρία. Την ίδια περίοδο οι μισθοί στην πρωτοβάθμια και την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ισπανία μειώθηκαν σε πραγματικούς όρους (Πίνακας Δ3.3).

Χρόνος εργασίας των εκπαιδευτικών

- Ο αριθμός των **ετήσιων διδακτικών ωρών στα δημόσια πρωτοβάθμια σχολικά ιδρύματα** ανέρχεται κατά μέσο όρο στις 803, αλλά κυμαίνεται από 617 στην Ιαπωνία έως 1.139 ώρες στις Ηνωμένες Πολιτείες (Πίνακας Δ4.2).

- Ο αριθμός των **διδακτικών ωρών στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** ανέρχεται κατά μέσο όρο στις 714 ώρες, αλλά κυμαίνεται από 513 στην Ιαπωνία έως 1.167 ώρες στο Μεξικό (Πίνακας Δ4.2).
- Ο μέσος αριθμός **διδακτικών ωρών στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** ανέρχεται στις 674 ώρες, αλλά κυμαίνεται από 449 στην Ιαπωνία έως 1.121 ώρες στις Ηνωμένες Πολιτείες (Πίνακας Δ4.2).
- Το **εκατοστιαίο ποσοστό των χρόνου εργασίας που αφιερώνεται στη διδασκαλία** είναι υψηλότερο στην πρωτοβάθμια απ'ό,τι στη δευτεροβάθμια βαθμίδα. Και στις δύο βαθμίδες το εκατοστιαίο ποσοστό του χρόνου εργασίας που αφιερώνεται στη διδασκαλία είναι υψηλότερο από 50% μόνο σε μια μικρή μειοψηφία χωρών (Πίνακας Δ4.1 και Γράφημα Δ4.2).
- **Οι κανόνες που ρυθμίζουν το χρόνο εργασίας των εκπαιδευτικών** διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Στην πλειονότητα των χωρών οι διδάσκοντες υποχρεούνται να εργάζονται ένα συγκεκριμένο αριθμό ωρών, μολονότι σε μερικές χώρες διευκρινίζεται μόνο ο εβδομαδιαίος χρόνος διδασκαλίας των μαθημάτων (Δείκτης Δ4).

Καταμερισμός της υπευθυνότητας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

- Συνολικά, σύμφωνα με στοιχεία του 2003, στην Αυστραλία, την Αυστρία, την Ελλάδα, την Ισπανία, το Λουξεμβούργο, το Μεξικό, την Πορτογαλία και την Τουρκία η **λήψη των αποφάσεων** εμπίπτει στις αρμοδιότητες κεντρικών ή/και κρατικών οργάνων. Ο ρόλος του κράτους είναι ιδιαίτερα δεσπόζων στην Ελλάδα (88% των αποφάσεων λαμβάνεται από την κεντρική διοίκηση) και το Λουξεμβούργο (66%) (Πίνακας Δ6.1).
- Οι αποφάσεις λαμβάνονται συχνότερα **σε επίπεδο σχολείου** στην Αγγλία, τη Νέα Ζηλανδία, την Ουγγαρία, τη Σλοβακία και την Τσεχία και ιδιαίτερα στην Ολλανδία όπου όλες οι αποφάσεις λαμβάνονται σε επίπεδο σχολείου (Πίνακας Δ6.1).
- **Οι αποφάσεις για την οργάνωση της διδασκαλίας** λαμβάνονται κυρίως από τα σχολεία σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ, ενώ οι **αποφάσεις όσον αφορά στο σχεδιασμό και τις δομές** λαμβάνονται από πιο κεντρικά επίπεδα της κυβέρνησης. Η εικόνα αυτή είναι πιο σύνθετη σχετικά με τις **αποφάσεις που αφορούν στη διοικητική διαχείριση προσωπικού και την κατανομή και τη χρήση των πόρων** (Πίνακας Δ6.2).
- **Μόλις λιγότερες από τις μισές αποφάσεις που λαμβάνονται από τα σχολεία λαμβάνονται υπό καθεστώς πλήρους αυτονομίας**, περίπου το ίδιο ποσοστό με τις αποφάσεις που λαμβάνονται μέσα στο πλαίσιο που έχει καθοριστεί από μια ανώτερη αρχή. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τα σχολεία κατόπιν διαβουλεύσεων με άλλους φορείς είναι σχετικά σπάνιες. Τα σχολεία συνήθως διαθέτουν χαμηλότερο βαθμό αυτονομίας ως προς τη λήψη αποφάσεων που αφορούν το σχεδιασμό και τις δομές σε σχέση με τις αποφάσεις σε άλλους τομείς (Πίνακας Δ6.3).
- **Κατά την περίοδο 1998-2003, παρατηρήθηκε αποκέντρωση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην πλειονότητα των χωρών**, ιδιαίτερα στην Κορέα, την Τουρκία και την Τσεχία. Η αντίθετη τάση παρατηρήθηκε στη γαλλική κοινότητα του Βελγίου και την Ελλάδα (Γράφημα Δ6.3).

Νέοι δείκτες στην έκδοση αυτή

Πέρα από την ενημέρωση των τακτικών δεικτών, η έκδοση αυτή περιλαμβάνει τους ακόλουθους νέους δείκτες:

- **Α5: Τάσεις στις δεξιότητες αναγνωστικού αλφαβητισμού** – αξιολογεί τις δεξιότητες αναγνωστικού αλφαβητισμού των μαθητών ηλικίας περίπου 9 χρονών συνολικά και κατά φύλο.
- **Α8: Ενασχόληση των μαθητών με το σχολείο** – εξετάζει δύο διαστάσεις της ενασχόλησης των μαθητών: το αίσθημα των μαθητών ότι αποτελούν μέλη του σχολείου και τη συμμετοχή τους σε αυτό, και παράλληλα δείχνει τις διαφορές των διαστάσεων αυτών από χώρα σε χώρα.
- **Δ5: Κριτήρια εισαγωγής, τοποθέτησης και ομαδοποίησης** – εξετάζει τα κριτήρια που ισχύουν στην ανώτερη δευτεροβάθμια βαθμίδα, όπου η παροχή εκπαίδευσης αρχίζει να αποκτά μεγαλύτερη ποικιλομορφία.
- **Δ6: Λήψη αποφάσεων στα εκπαιδευτικά συστήματα** – εξετάζει τους τρόπους λήψης αποφάσεων και παρουσιάζει εν συντομία ποιες αρχές λαμβάνουν τις αποφάσεις σε ποιους τομείς του συστήματος, καθώς και το βαθμό αυτονομίας τους στη διαδικασία αυτή.

Επιπλέον οι τακτικοί δείκτες επιτρέπουν τη διεξαγωγή μερικών **νέων αναλύσεων** που δείχνουν:

- τους δημογραφικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη μελλοντική προσφορά ειδικευμένου εργατικού δυναμικού (Δείκτης Α1)
- τις τάσεις στη σχέση επιπέδου εκπαίδευσης και δραστηριότητας του εργατικού δυναμικού (Α10)
- σύγκριση των σχετικών αποδοχών στο πέρασμα του χρόνου τόσο συνολικά όσο και ξεχωριστά για τους άνδρες και τις γυναίκες (Α11)
- σύγκριση της κατανομής δαπανών και μαθητών ανά βαθμίδα εκπαίδευσης (Β1)
- τον επιμερισμό των ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση σε δαπάνες νοικοκυριών και σε δαπάνες από άλλους φορείς του ιδιωτικού τομέα (Β3)
- τις εγγραφές των νέων κατά έτος ηλικίας (Γ1)
- τις τάσεις στην κινητικότητα των φοιτητών και την ανάλυση του αντικειμένου σπουδών των αλλοδαπών φοιτητών (Γ3)
- συγκρίσεις σε βάθος χρόνου σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης της μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία (Γ4)
- μια εικόνα της χώρας γέννησης των νέων με χαμηλό επίπεδο σπουδών (Γ5)
- σύγκριση της αναλογίας μαθητών-διδακτικού προσωπικού μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων (Δ2)
- το ποσοστό του χρόνου εργασίας των εκπαιδευτικών που αφιερώνεται στη διδασκαλία (Δ4)

Σημείωση προς τους συντάκτες

Εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά, τα αριθμητικά στοιχεία αναφέρονται γενικά στο σχολικό έτος 2002 ή στο οικονομικό έτος 2001. Τα αριθμητικά στοιχεία για τον αλφαβητισμό στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις επιστήμες των δεκαπεντάχρονων, καθώς και για την ενασχόληση των μαθητών, προέρχονται από το Πρόγραμμα για τη Διεθνή Αξιολόγηση των Μαθητών (PISA) του 2000.

Οι δείκτες που παρουσιάζονται στο βιβλίο βασίζονται αποκλειστικά σε δεδομένα που έχει στη διάθεσή του ο ΟΟΣΑ από τις 30 Ιουνίου 2004. Κάθε μεταγενέστερη αναθεώρηση των δεδομένων από τις χώρες που δύναται να επηρεάσει τις τιμές των δεικτών αναφέρεται στον ηλεκτρονικό κόμβο του ΟΟΣΑ στη διεύθυνση: www.oecd.org/edu/eag2004.

Γλωσσάριο όρων που χρησιμοποιήθηκαν στη σύνοψη

Προγράμματα προηγμένης έρευνας – αναφέρονται σε προγράμματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που οδηγούν στην απόκτηση τίτλου ερευνητή υψηλού επιπέδου όπως διδακτορικό δίπλωμα.

Επίπεδο εκπαίδευσης – το επίπεδο εκπαίδευσης εκφράζεται από την υψηλότερη εκπαιδευτική βαθμίδα που ολοκλήρωσε ένα άτομο σύμφωνα με τον ορισμό ISCED.

Συντελεστής απασχόλησης- είναι ο αριθμός των εργαζομένων εκφρασμένος ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού.

Δαπάνες για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα – καλύπτει τις δαπάνες για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς και τις δαπάνες που διατίθενται σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς, για παράδειγμα οργανισμούς που συμμετέχουν στη διαχείριση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Ανθρώπινο κεφάλαιο - παραγωγικός πλούτος που ενσωματώνει την εργασία, τις δεξιότητες και τη γνώση.

ISCED- Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση των Εκπαιδευτικών Συστημάτων (International Standard Classification of Education) που ταξινομεί τα εκπαιδευτικά προγράμματα κατά επίπεδο εκπαίδευσης

Χώρες εταίροι – οι χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα ΟΟΣΑ/UNESCO Παγκόσμιοι Εκπαιδευτικοί Δείκτες (WEI): Αίγυπτος, Αργεντινή, Βραζιλία, Ζιμπάμπουε, Ινδία, Ινδονησία, Ιορδανία, Κίνα, Μαλαισία, Ομοσπονδία της Ρωσίας, Ουρουγουάη, Παραγουάη, Περού, Σρι Λάνκα, Ταϊλάνδη, Τζαμάικα, Τυνησία, Φιλιππίνες και Χιλή. Επίσης το Ισραήλ που συμμετέχει ως παρατηρητής στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες του ΟΟΣΑ.

Προσδόκιμη διάρκεια σχολικής φοίτησης- η μέση διάρκεια της τυπικής εκπαίδευσης στην οποία ένα πεντάχρονο παιδί αναμένεται να γραφτεί στη διάρκεια της ζωής του.

Τριτοβάθμια εκπαίδευση τύπου Α – αντιστοιχεί σε προγράμματα του επίπεδου 5Α της ταξινόμησης ISCED. Τα προγράμματα αυτά είναι κυρίως θεωρητικά και έχουν καταρτιστεί με στόχο να προσφέρουν επαρκή προσόντα για την είσοδο σε προγράμματα και επαγγέλματα προηγμένης έρευνας που απαιτούν υψηλές δεξιότητες όπως, για παράδειγμα, η ιατρική, η οδοντιατρική και η αρχιτεκτονική. Συνήθως περιλαμβάνει τα πανεπιστημιακά πτυχία (Bachelor), τους μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών (Masters) και ισότιμους τίτλους σπουδών.

Τριτοβάθμια εκπαίδευση τύπου Β – αντιστοιχεί σε προγράμματα του επίπεδου 5Β της ταξινόμησης ISCED. Τα προγράμματα αυτά είναι συνήθως μικρότερης διάρκειας από αυτά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τύπου Α και εστιάζονται στις πρακτικές, τεχνικές και επαγγελματικές δεξιότητες για την απευθείας είσοδο στην αγορά εργασίας, μολονότι τα αντίστοιχα προγράμματα σπουδών τους ενδέχεται να περιλαμβάνουν ένα βαθμό θεωρητικής θεμελίωσης.

Τριτοβάθμια εκπαίδευση – προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τύπου Α και Β καθώς και προγράμματα προηγμένης έρευνας.

Συνολικές δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση – καλύπτει τις δημόσιες (κρατικές) δαπάνες που διατίθενται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς και τις κρατικές επιδοτήσεις των νοικοκυριών (π.χ. για τα έξοδα διαβίωσης) και άλλων ιδιωτικών φορέων.

Πανεπιστήμιο ή ισότιμο εκπαιδευτικό ίδρυμα – αναφέρεται σε προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τύπου Α και σε προγράμματα που ανήκουν σε υψηλότερο επίπεδο.

© OECD 2004

Η περίληψη αυτή δεν αποτελεί επίσημη μετάφραση του ΟΟΣΑ.

Η αναπαραγωγή της περίληψης αυτής επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση ότι παρατίθεται το δικαίωμα αποκλειστικής εκμετάλλευσης του ΟΟΣΑ καθώς και ο τίτλος της πρωτότυπης έκδοσης.

Οι Πολύγλωσσες Περιλήψεις είναι μεταφρασμένα αποσπάσματα των δημοσιευμάτων του ΟΟΣΑ που εκδόθηκαν αρχικά στην αγγλική και τη γαλλική γλώσσα.

Διατίθενται δωρεάν στο Ηλεκτρονικό Βιβλιοπωλείο του ΟΟΣΑ
www.oecd.org/bookshop/

Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε με το Τμήμα Δικαιωμάτων και Μεταφράσεων της Διεύθυνσης Δημοσίων Υποθέσεων και Επικοινωνιών του ΟΟΣΑ.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Επισκεφτείτε τον ηλεκτρονικό μας κόμβο www.oecd.org/rights/